

Пляка Любов Володимирівна
старший викладач кафедри педагогіки та психології
Національного фармацевтичного університету, м.Харків

ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПРОВІЗОРА

Постановка проблеми. Сьогодні сучасне суспільство потребує всебічно розвинених та соціально активних особистостей, які мають фундаментальну наукову освіту, багату внутрішню культуру. Розвиток якостей особистості в процесі професійного становлення приводить до формування системи професійно важливих якостей, що є складним та динамічним процесом, в ході якого психологічні якості поступово професіоналізуються, утворюючи самостійну підструктуру.

Не зважаючи на значний інтерес до проблеми формування професійно важливих якостей фахівця нового типу, вона залишається недостатньо розкритою, особливо це стосується формування професійно значущих якостей фахівців фармацевтичної галузі, а саме провізорів.

Аналіз останніх досліджень. Проблемі формування професійних якостей фахівців завжди приділялась належна увага, зокрема таким її аспектам як: концептуальним засадам професійної підготовки майбутніх фахівців (В.П.Андрущенко, Р.С.Гуревич, А.О.Лігоцький, О.Г.Мороз, Л.О.Хомич); у підготовці майбутніх фахівців у контексті особистісно орієнтованої освіти (Г.О.Балл, І.Д.Бех, С.І.Подмазін, В.В.Рибалка), дослідженню шляхів формування та розвитку особистості педагога (В.О.Кан-Калик, О.В.Киричук, В.Г.Кузь, М.М.Поташник, С.О.Сисоєва, Т.І.Сущенко).

У роботах В.І.Астахової, Є.О.Якуби, І.С.Собатовської, В.Д.Шадрикова, В.А.Сластьонина та інших, розглядаються питання професійної орієнтації, професійного інтересу, професійної спрямованості, трудового виховання

молоді, процесу формування сумлінного ставлення до праці, а також проблеми щодо формування особистісних якостей спеціаліста.

Мета нашої статті - розкрити зміст професійно важливих якостей, які характеризують цілісність особистості майбутнього провізора.

Виклад основного матеріалу. Сучасному суспільству потрібні активні, самостійні, ініціативні особистості, які критично й творчо мислять, готові до самовдосконалення і оволодіння великим потоком інформації, що постійно оновлюється. **В.В.Рибалка** [3, 46] зазначає, що психологічна структура особистості виступає основою для систематизації професійно важливих якостей фахівця, має велике теоретичне і практичне значення для професійної підготовки. Фундаментом особистості професіонала у будь-якій галузі людської діяльності виступають такі базові характеристики як особистісна спрямованість, поведінкова гнучкість і професійна компетентність.

За аналізом психолого-педагогічних досліджень, особистісні якості фахівця включають комплекс моральних, політичних, естетичних, релігійних, ділових, організаторських якостей, психологічну та індивідуальну спрямованість. До них варто віднести відповідальність, сумлінність, дисциплінованість, почуття обов'язку, спроможність до взаємодії, співробітництва; у широкому сенсі: любов до своєї країни, до людини. Перелічені якості є стрижнем особистості, вони переважно формуються у сімейному оточенні і добудовуються, «шліфуються» у школі, а потім у ВНЗ.

Так, Н.В.Фомин [5, с. 76] до якостей конкурентоспроможного фахівця відносить професійну компетентність, цілеспрямованість і наполегливість, здатність приймати відповідальні рішення, працьовитість, творче ставлення до справи, прагнення безперервного професійного зростання, саморозвитку та самовдосконалення.

В.Д.Шадриков під професійно важливими якостями розуміє індивідуальні якості суб'єкта діяльності, які впливають на ефективність діяльності та успішність оволодіння нею [1, с. 222].

На формування професійних якостей суттєво впливають мотиви вибору професії, здатність успішно адаптуватись у постійно змінюваних умовах ринкової економіки, сформованість комунікативних умінь, вільне володіння рідною мовою та ін. Ці якості сприяють успішному виконанню професійної діяльності, ефективному розв'язанню професійних завдань, особистісно-професійному зростанню й удосконаленню особистості.

Фахівці фармацевтичної галузі мають бути освіченими, конкурентноздатними, самостійними в прийнятті рішень, відповідальними за результати своєї діяльності та гармонійно розвиненими особистостями. Професія провізора спрямована на збереження та зміцнення здоров'я людей, попередження і профілактику захворювань і має свої характерні специфічні ознаки, які вимагають від фахівця певних особистісних якостей. Сукупність професійних якостей провізора розкривається через визначення специфіки діяльності, її змісту, умов реалізації цілей і завдань. Цей процес відбувається в ситуаціях міжособистісного спілкування фахівців, а тому адекватне сприйняття ситуації, об'єктивний вибір способів реагування, здатність прогнозувати очікуваний результат і спрямовано досягати його, засвідчує професіоналізм провізора. Саме тому у процесі професійної діяльності провізор повинен враховувати різні аспекти спілкування та його особливості.

Обов'язковими принципами професійного спілкування провізорів є гуманне й уважне ставлення до особи співрозмовника, повага до неї, культура і такт. Гуманістична парадигма, яка охоплює усі сфери сучасного суспільного життя, вимагає від провізора особистісно-орієнтованого підходу до клієнта. Це включає в себе настанову на безумовне сприйняття особистості клієнта, довірливе спілкування з ним, бажання допомогти успішному вирішенню внутрішніх конфліктів тощо. Здійснення означеного підходу можливе лише за умови, що провізору самому притаманні такі якості як емпатія, професійна рефлексія, творче мислення тощо.

На думку І.Н.Кузнецова [2, 20] емпатія – це співпереживання іншій людині, здібність відчувати те, що і співрозмовник, розуміти його не

«розумом», а «серцем». Ми розуміємо емпатію провізора, як якість особистості, яка дає можливість фармацевтичному працівнику очима клієнта подивитися на його проблеми, проникнути у внутрішні переживання людини. Провізори повинні проявляти толерантність і терпимість до клієнта, намагатися зрозуміти його стан і особистісні характеристики, уміти правильно «налаштуватись» на нього. Здатність до емпатичного розуміння розширюється тим більше, чим більше ми довіряємо своїм почуттям, словам, імпульсам, уяві, чим глибшим є наш інтерес до кожної людини. Поведінка провізора має будуватися як безпосередня емоційна реакція на розповідь клієнта, щирий відгук на його складні, часто болючі переживання.

Рефлексивний компонент професійних якостей провізора проявляється в умінні свідомо контролювати результати своєї професійної діяльності та рівень власного розвитку, особистих досягнень. Цей компонент визначає рівень розвитку самооцінки, розуміння власної значущості для інших людей, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе та самореалізації в процесі професійної діяльності.

У професійній діяльності провізора величезну роль відіграє і загальне «самопочуття» його особистості, яке визначається Я-концепцією. Ю.Г.Шадських зазначає, що Я-концепція – це прояв самосвідомості, динамічна система уявлень людини про себе [6, 107].

Особливості Я-концепції майбутнього провізора, на наш погляд, полягають у впевненості майбутнього фахівця в собі, в своїх здібностях, діях. Він повинен відчувати себе здатним справлятися з життєвими та професійними труднощами, відчувати, що потрібен іншим людям, що вони його сприймають і розуміють, прислуховуються до його порад, а його здібності, цінності і судження є значимими в очах оточуючих.

Професійно важливі якості провізора породжують психологічне новостворення – комунікативну компетентність фахівця, яка є свідченням психологічного розвитку особистості студента в процесі професійної підготовки у вищому навчальному закладі. В.О.Тюріна [4, 5] вважає, що

комунікативна компетентність дозволяє особистості усвідомити власні потреби і ціннісні орієнтації.

На нашу думку, комунікативна компетентність провізора полягає в умінні сприймати комунікативні сигнали, в тому числі й ті, які співрозмовник вважав би за краще приховати, вільно володіти власними вербальними та невербальними засобами соціальної поведінки, розуміти внутрішні мотиви вчинків та логіку розвитку складних ситуацій міжособистісних взаємин.

Показником сформованості професійних якостей фахівця є професійна компетентність. Це здатність фахівця ставити перед собою професійні цілі та обирати шляхи їх досягнення, самостійно з мінімальними помилками впродовж тривалого часу виконувати свою професійну діяльність у різних умовах, визначати й оцінювати конкретні умови, явища і процеси, що мають місце в його професійній діяльності, та адекватно на них впливати.

Враховуючи вимоги часу та у відповідності з освітньо-професійною програмою підготовки фахівців до професійно важливих якостей, які є одночасно психологічними якостями особистості майбутнього фахівця, можна віднести комплекс морально-етичних, дисциплінарних, професійних, ділових та індивідуально-психологічних якостей, що визначають продуктивність діяльності спеціаліста. Кожна професія має свій набір цих якостей, які є багатофункціональними і становлять набір фундаментальних знань, умінь і навичок професійно-орієнтованих і гуманітарних наук.

У результаті аналізу накопичених в науці підходів до особистості сучасного фахівця, найбільш доцільною, на наш погляд, є така система професійно-значущих якостей провізора:

Професійно-значущі якості провізорів	
1. Загальнонаукові та спеціальні	<ul style="list-style-type: none">• знання в галузі своєї професії (фармації, клінічної фармації)• знання психології спілкування, загальної психології• вільне володіння рідною мовою• знання іноземної мови

	<ul style="list-style-type: none"> • правові знання • комп'ютерна грамотність • знання філософії, історії • знання культурології
2. Особистісно-етичні	<ul style="list-style-type: none"> • комунікативність • вимогливість до себе • цілеспрямованість • толерантність • доброзичливість • гуманність • емпатія • рефлексія • культура і такт • відповідальність • впевненість у власних діях
3. Індивідуально-психологічні	<ul style="list-style-type: none"> • об'єктивна самооцінка • ясність і критичність розуму • довгочасна пам'ять • емоційну стійкість: витримку, самоволодіння, здатність «володіти собою»

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити такі висновки. Формування професійних якостей студентів в процесі навчання буде ефективним, якщо найповніше враховувати не лише їхній наявний рівень особистісного розвитку, а й перспективи професійного становлення. Студенту і викладачу необхідно звертатись до мети своєї діяльності. Для розкриття мети, треба розробити перелік якостей фахівця, які слід формувати за роки перебування студента у вищому навчальному закладі, враховуючи функціональні обов'язки фахівця, виробничі ситуації, необхідні знання та навички.

Резюме. У статті розкриваються питання, пов'язані з формуванням професійно важливих якостей у майбутніх провізорів.

Ключові слова: професійно важливі якості особистості

Резюме. В статье раскрываются вопросы, связанные с формированием профессионально важных качеств у будущих провизоров.

Ключевые слова: профессионально важные качества личности

Summary In article the questions connected with formation of professionally important qualities at the future pharmacists reveal.

Keywords: professionally important qualities of the person

Література.

1. Зеер Э.Ф. Психология профессионального образования / Э.Ф.Зеер. – М.: Издательство Московского психолого-социального института; Воронеж: Издательство НПО «Модек». – 2003. – 480с.
2. Кузнецов И.Н. 1000 способов расположить к себе собеседника: Как вести переговоры. Как выступать публично. Как побеждать в спорах. Как убеждать оппонентов / И.Н.Кузнецов. – Минск.: Харвест, 2007. – 496с.
3. Психологія праці та професійної підготовки особистості: навчальний посібник / за ред. П.С.Перепелиці, В.В.Рибалки. – Хмельницький: ТУП, 2001. – 330с.
4. Тюріна В.О. Формування конфліктологічної і комунікативної компетентностей викладача вищого навчального закладу МВС України / В.О.Тюріна // Психолого-педагогічна складова підготовки працівників системи МВС: Матеріали науково-практичної конференції. – Харків: Вид-во Харк.нац.ун-ту внутр.справ, 2008.- С. 4-7.
5. Фомин Н.В. Теоретическая модель конкурентоспособного специалиста / Н.В.Фомин // Инновации в образовании. – 2004. - № 3. - С. 76 - 79.
6. Шадських Ю.Г. Психологія і педагогіка: навчальний посібник / Ю.Г.Шадських. – Львів: «Магнолія плюс», 2005. – 320с.